

2025-2026 ÖĞRETİM YILI
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
ROMA HUKUKU FİNAL SINAVI

04.01.2026

TALİMAT: 1. Süre 1,5 saattir. 2. Bir tane çarşaf kâğıt verilecek, başka kâğıt verilmeyecektir. 3. Sınav esnasında cep telefonları kapalı tutulacaktır. Telefon açık olduğu takdirde kopya muamelesi yapılır. 4. İstedığınız olaydan başlayabilirsiniz. 5. Cevaplar Blackboard Open LMS sisteminde ve www.sahinakinci.com adresinde yayınlanacaktır.

OLAY I

Romalı E, arkadaşı A'dan, köle pazarından kendisi için bir köle satın almasını rica etmiş ve parasını da vermiştir. Pazara giden A, köle satıcısı S'nin kölelerinden K'yi satın almış, ödemeyi yapmıştır. İşlemi yaparken bu köleyi E adına satın aldığını söylemiştir. Parayı alan S, köle K'yi A'ya teslim etmiştir. Başkaca bir işlem yapılmamıştır.

SORU 1- E bu kölenin mülkiyetini kazanmış mıdır? E'nin malik olabilmesi için A ya da S'nin ne yapması gerekir, neden? **(10 puan)**

CEVAP: E mülkiyeti kazanamaz. Çünkü köle res Mancipi mallardandır. Bu tür mallarda mülkiyetin alıcıya geçebilmesi için Mancipatio veya in iuri cessio muamelelerinden birinin yapılması gerekir. Bu olayda teslimden başka bir işlemin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle mülkiyet geçmez.

E'nin malik olabilmesi için kölenin Mancipatio veya in iure cessio işlemlerinden birisi ile devredilmesi gerekir. Bu olayda A, E'nin temsilcisi olarak hareket etmiştir. Ancak Roma'da doğrudan temsil bilinmiyordu. Dolaylı temsil biliniyordu. Bu nedenle A'nın E adına bu işlemleri yapması herhangi bir sonuç doğurmaz. Bu durumda E'nin malik olabilmesi için iki ihtimal bulunmaktadır: Birincisi; A Mancipatio veya in iure cessio işlemini S ile önce kendi adına yapar, dolayısıyla önce kendisi malik olur. Daha sonra aynı işlemleri E ile yaparak mülkiyeti E'ye devreder. İkinci ihtimal ise şudur: S, Mancipatio veya in iure cessio işlemini doğrudan doğruya E ile yapar.

S. 2- E, kendisine bir köle satın alması için aile evladı statüsündeki oğlu O'yu görevlendirseydi yukarıdaki soruya verdiğiniz cevap değişir miydi, neden? **(10 puan)**

CEVAP: E oğlu O'yu görevlendirseydi yukarıdaki soruya verdiğimiz cevap değişirdi. Çünkü O aile evladıdır. Aile evlatlarının hak ehliyetleri ve mal varlığı bulunmamakta idi. İktisap ettikleri şeyler başkaca bir işleme gerek kalmaksızın aile babasına ait olurdu. Öte yandan aile evlatlarının hukukî işlem ehliyetleri de vardı. Bu nedenle eğer O, S ile bir Mancipatio yapmış olsaydı bu işlemin yapılmasıyla birlikte E malik olurdu.

SORU 3- K satıldıktan sonra A'nın K'yi teslim aldığı, parasını da ödediğini ancak mülkiyetin henüz E'ye geçmediğini, S'nin malik olarak kalmaya devam ettiğini, A'nın köleyi E'ye teslim etmek üzere götürürken kaçan K'nin, kendisini yakalamak isteyen C'ye saldırarak yaralandığını farz edelim. Böyle bir durumda C kime karşı hangi davayı açabilir. Davanın sonunda mahkûm olan kişi ne yapabilir? (10 puan)

CEVAP: Bu olayda bir haksız fiil söz konusudur. Roma'da kölenin haksız fiillerinden dolayı efendi sorumlu idi. Bu sorumluluk bir noksal sorumluluktur. Açılacak dava actio noxalis idi. Bu dava davanın açıldığı esnada malik kim ise ona karşı açılırdı. Somut olayda S malik olduğuna göre dava ona karşı açılacaktır. Davanın sonunda mahkûm olan S dilerse zararı tazmin ederdi. Fakat zarar kölenin değerinden fazla ise dilerse köleyi zarar görene teslim ederek sorumluluktan kurtulabilirdi.

OLAY II

Sui iuris olan ve evlilik hazırlıkları yapan 26 yaşındaki Bayan Silvia, gelinlik diktirmek üzere çok değerli bir kumaş satın almış, sonra Roma'nın en ünlü terzi ile anlaşmış ve kumaşı teslim etmiş, parayı da peşin ödemiştir. Anlaşmaya göre terzi 15 gün içinde gelinliği dikip teslim edecektir.

SORU 1- Silvia'nın hak ve hukukî işlem ehliyeti bakımından durumu nedir? Yapmış olduğu bu sözleşme geçerli midir? (15 puan)

CEVAP: Silvia sui iuris olduğuna göre hak ehliyetine sahiptir. Ancak Roma'da kadınların hak ehliyetleri kısıtlı idi. Her türlü hakka sahip olamıyorlardı.

Hukukî işlem ehliyetine gelince; Silvia 26 yaşındadır. Yaş bakımından bir kısıtlılık söz konusu değildir. Fakat Roma'da kadınların hukukî işlem ehliyetleri, yaşları ne olursa olsun sınırlı idi. Aleyhlerine sonuç doğuracak işlemleri kendi başlarına yapamazlardı. Kendilerine bir vasi tayin edilir ve ancak onun izni ya da onayı ile işlem yapabilirlerdi. Bu olayda Silvia'nın tek başına işlem yaptığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle yapılan işlem geçerli olmaz.

SORU 2- Terzi kumaşı teslim aldıktan üç gün sonra ölse terzinin ölümü üzerine gelinlik dikme borcu sona erer mi, yoksa bu borç mirasçılara mı geçer, neden? (10 puan).

CEVAP: Ölüm kural olarak borcu sona erdirmez. Borçlu ölse bile borç mirasçılara geçer. Fakat borçlunun şahsına sıkı sıkıya bağlı edimlerde durum farklıdır. Bu tür edimler miras yoluyla geçmez. Borç sona erer. Bu olayda da şahsa sıkı sıkıya bağlı bir edim olduğundan borç mirasçılara geçmez.

SORU 3- Terzi, Silvia'nın teslim ettiği kumaşı dükkânında bırakmış, kapıyı sıkıca kilitleyerek evine gitmiştir. Gece yan dükkânda çıkan yangın, terzinin dükkânını ve kumaşı yakmıştır. Silvia kumaşın bedelini talep edince terzi, yangının bitişik dükkânda çıktığını, kendisinin bir kusuru olmadığını, bunun bir vis maior teşkil ettiğini dolayısıyla sorumluluğunun bulunmadığını ileri sürmüştür. Bu olayda bir vis maior var mıdır? Terzi sorumlu mudur? Sorumlu ise bu sorumluluk ne tür bir sorumluluktur? Vis maior'un tanımını yaptıktan sonra şartlarını da yazarak tartışınız. (25 puan)

CEVAP: *Vis maior* mücbir sebep demektir. Zarara yol açan kişinin işletmesi veya faaliyet alanı dışında meydana gelen, kaçınılmaz bir şekilde zararlı sonuca yol açan, bu nedenle önüne geçilemeyen, sonuçları önceden öngörülemeyen olaya vis maior (mücbir sebep) adı verilir. Bu olay, hiçbir insan gücü ile engellenemeyen bir olaydır.

Vis maior'dan söz edebilmek için gerekli olan birinci şart, olayın zarar verenin işletmesi veya faaliyet alanı dışında meydana gelmiş olmasıdır. Somut olayda yangın terzinin dükkânında değil yan dükkânda çıktığı için bu şart gerçekleşmiştir.

İkinci şart bunun hiçbir insan gücü tarafından önlenemez bir olay olması gerekir. Bir işyerinde çıkan yangının önlenmesi mümkündür. Bu nedenle yangın bir mücbir sebep değildir. Ancak bütün şehri yakıp yok eden bir yangın veya söndürülemeyen bir orman yangını mücbir sebep teşkil edebilir.

Üçüncü şart, olayın sonuçlarının öngörülememesidir. İşyerinde veya evde yangın çıkabileceğini öngörmek mümkün olduğu gibi, bu yangının sonuçları da az ya da çok öngörülebilir. Bu nedenle somut olayda bu şart da gerçekleşmemiştir.

Nihayet, olay ile zarar arasında illiyet bağının bulunması gerekir ki bu olayda yangın ile kumaşın yanması arasında illiyet bağı kurulamaz.

Sonuç olarak böyle bir olayda vis maior'dan söz etmek mümkün değildir. Eğer vis maior olsaydı, terzinin iddiası haklı olacaktı ve sorumluluğuna hükmedilemeyecekti. Çünkü vis maior sorumluluğu ortadan kaldırır. Bugünkü hukukumuzda da illiyet bağı kestigi için zarar veren sorumlu tutulamaz.

Somut olayda bir beklenmedik olaydan (casus/casus fortuitus) söz edilebilir. Buna umulmayan olay veya fevkalade hâl de denir. Umulmayan olay daha çok kusura etki eder. Kusur sorumluluğunun söz konusu olduğu hâllerde kusuru ortadan kaldırdığı için sorumluluk da ortadan kalkar. Fakat bu olayda bir kusursuz sorumluluk söz konusudur. Çünkü Roma'da terzilerin sorumluluğu custodia sorumluluğu idi. Custodia sorumluluğu en ağır kusursuz sorumluluk hâliydi. Nezaret/gözetim sorumluluğu demektir. Buna göre borçlu, zarar gören şeyi sürekli gözetimi altında bulundursa, onu yanından hiç ayırmasa zarar meydana gelmezdi denilebiliyorsa, borçlu sorumlu tutulurdu.

Somut olayda terzinin bu kumaşı evine giderken yanında götürmesi veya onu bir şekilde sürekli gözetimi altında bulundurması mümkündür. Böyle yapsaydı yangın olsa hatta dükkân yansa bile kumaşın yanmasına engel olabilirdi. Şu hâlde terzi bu zarardan sorumludur. Bu sorumluluk bir custodia sorumluluğudur.

SORU 4- Terzi gelinliğı dikse ancak Silvia gelinliğın parasını henüz ödememiş olsa ve nişanı da bozsa, terzi gelinliğı teslim etmek istediğı hâlde Silvia gelinliğı teslim almak için bir türlü gelmese, terzi kendisini aradığında da yok dedirtse, nasıl bir hukukî durum ortaya çıkar? Böyle bir durumda gelinliğı teslim ederek borcundan kurtulmak isteyen terzi ne yapabilir? **(10 puan)**

CEVAP: Böyle bir durumda alacaklı temerrüdünden söz edilir. Çünkü borçlu usulüne uygun bir biçimde borcunu ifa etmek istediğı hâlde alacaklı haklı bir sebep olmadan edimi kabul etmekten kaçınmaktadır.

Bu durumda borçlu (terzi) edimi (gelinliğı) resmî veya özel bir yere, mesela resmî bir memura, mabede veya magistranın tâyin edeceği bir yere tevdi ederek borcundan kurtulabiliyordu. Edim bozulacak türden bir edimse sattırarak parasını tevdi edebilirdi. Ancak gelinlik için böyle bir durum söz konusu değildir. Iustinianus Döneminde ise borca konu olan şey alenen teslim edilip alacaklının tasarrufuna konulmuşsa borçlu borcundan kurtulmuş sayılıyordu.

Bugünkü hukukumuzda da borçlunun hâkime müracaat ederek edimi, hâkimin belirleyeceği yere tevdi ederek borcundan kurtulma imkânı bulunmaktadır. Çabuk bozulacak veya saklanması mümkün olmayan edimleri borçlu hâkim kararı ile sattırarak parasını tevdi edip borcundan kurtulabilir. Edim, tevdi etmeye de satmaya da uygun değilse sözleşmeden dönebilir.

METİN SORUSU

Roma hukukunun bugüne kadar öğrendiğiniz kurum veya kurallarından günümüzde örnek alınabilecek olanı var mıdır? Varsa örnek alınabilecek kurum veya kuralı bugünkü hukukumuzdaki ilgili kurum veya kural ile karşılaştırarak değerlendiriniz. **(10 puan)**.

(AÇIKLAMA: Bu sorunun tek bir doğru cevabı bulunmamaktadır. Bu bir yorum ve muhakeme sorusu olup, öğrencinin bilgisinin yanı sıra yorum ve muhakeme kabiliyeti de dikkate alınarak puan verilecektir.)